

vond, *Erysimum repandum* bij Dommelen (H. A. van Roessel, Valkenswaard), *Brassica elongata* var. *armoracioides* te Charlois (J. Koornneef, Amsterdam), *Lepidium virginicum* te Bodegraven (W. H. Wachter en P. Jansen, Rotterdam), *Hibiscus Trionum* op het terrein der meelfabriek te Middelburg (mevr. Snellen), *Bupleurum rotundifolium* in een verwaarloosden tuin te Middelie (C. H. Veen, Haarlem), *Turgenia latifolia* te Nettersel (gem. Bladel) (J. F. Geraerts), *Orlaya grandiflora* bij Tilburg aan de Leijde (P. A. Willems, den Bosch), *Myrrhis odorata* bij Denekamp (M. J. Blijdenstein, Enschede), *Lythrum Hyssopifolia* te Delftshaven (W. H. Wachter en P. Jansen, Rotterdam), *Potentilla mixta* in Westelijk Zeeuwisch Vlaanderen (J. Mesu, Nieuw en St. Joosland), *Vicia pannonica* te Zeist (W. C. v. Embden, Utrecht, 1901) en te Vlaardingen, ook de var. *purpurascens* (W. H. Wachter en P. Jansen, Rotterdam), *Lathyrus sativus* te Valkenswaard (H. A. v. Roessel), *Echinopspermum deflexum* te Zeist (W. C. van Embden, Utrecht, 1901), *Solanum rostratum*

in de Rietlanden te Amsterdam (B. Boon), *Sotamum humile* te Delft (J. H. C. Sorber, Haarlem), *Calceolaria Scabiosaefolia* in een verwaarloosden tuin in den Bosch (P. A. Willems), *Mimulus luteus* te Leusden bij Amersfoort (C. Apeldoorn, Haarlem) en op een hoop aarde te Surhuisterveen (K. Kuipers, Middelstum), *Stachys amnau* te Nieuw en St. Joosland (J. Mesu), in een aardappelveld te Prinsenhage (H. A. van Roessel, Valkenswaard) en te Charlois in een akker (J. Koornneef, Amsterdam), *Teucrium Botrys* bij Etenaken aan den oever van de Geul (Th. J. Stomps en A. J. L. Terwen te Amsterdam), *Teucrium Chamaedrys* op dezelfde plaats, door dez., *Asperula arvensis* aan de Leye bij Tilburg (P. A. Willems, den Bosch), *Matricaria discoidea* op een kolenaschweg bij Amsterdam (Th. J. Stomps en A. J. L. Terwen), *Cirsium arvense* var. *integrifolium* te Zeist (W. C. v. Embden, Utrecht).

H. HEUKELS.

Vragen en Korte Mededeelingen.

IN MEMORIAM.

H. J. KOK ANKERSMIT.

Korten tijd nadat de vorige afl. in elkaar gezet was, kregen wij het treurige bericht dat onze oude vriend en medewerker aan ons tijdschrift, H. J. Kok Ankersmit, te Apeldoorn was overleden. In Maart 1899 gaven wij een schets van 't leven van Kok Ankersmit, de botanicus van Apeldoorn, waarin deels uit zijn eigen woorden de toewijding en de liefde straalden die hij de planten toedroeg; weinigen vóór hem, zullen er meer voor over gehad hebben om de Nederlandsche Flora zelf te leeren kennen en aan anderen van zijn kennis mee te deelen of er op gemakkelijke wijze den nieuweling van te doen profiteren.

Hij wilde ons indertijd, toen ik een stukje van zijn botanisch leven uit zijn mond opteekende, geen portret zenden: „Doe dat als ik er niet meer ben,” zei hij. En nu wij hem nooit meer zoo bedrijvig bezig zullen zien in de herbarium-kamer van zijn geliefd Marokko, zouden wij gaarne zijn portret aan onze lezers toonen om hun een man voor te stellen, die jarenlang bij veel lichamelijk leed en verdriet en tegenspoed lust en liefde voor 't leven behield, vóór alles door zijn studie van de planten; als... wij maar een goed portret hadden kunnen krijgen uit den laatsten tijd, dat voor reproductie geschikt was.

Wie leent ons er een?

E. Hs.

Amsterdamsche Entomologische Club.

Op Zaterdag 17 Januari 1903 hield de A. E. C. hare 24ste bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur, in Zeemanshoop. Aanwezig 15 leden. De heeren de Meijere, Van Waterschoot van der Gracht en Jaspers zijn met kennisgeving afwezig. Als gast bevond zich ter vergadering Mej. Fischer.

De heer Klokman geeft een uitvoerig overzicht van al zijne faunistische en biologische waarnemingen op lepidopterologisch gebied in het jaar 1902. Op den Slangenburgerweg, gemeente Doetinchem, viel hem o. a. in Juli op, dat *Lycaena arion* L. daar zoo algemeen voorkwam, dat hij haar destijds de gewoonte *Lycaena* ter plaatse kon noemen. Van *Melitaea athalia* Rott. was 't merkwaardig te zien, hoe de imagines zich aan zeer bepaalde plaatsen hielden, doch daar veel voorkwamen. Eene dergelijke voorliefde voor bepaalde localiteiten komt trouwens niet zelden bij dagvlinders voor. Behalve *Argynnis aglaia* L. en *niobe* L., werden ook 3 exemplaren van *Argynnis adippe* L. buitgemaakt. Daar deze groote *Argynnis*-soorten zich niet gemakkelijk lieten vangen, werd eene list te baat genomen. Werd nl. een gevangen en gedood voorwerp op eene bloem vastgestoken, dan kwamen de hoog rondvliegende exemplaren der drie genoemde soorten daarop af en konden dan allicht worden gevangen. De in vorige jaren ter plaatse niet zeldzame *Apatura iris* L., was in 1902 zeldzaam. Daarentegen werden 2 voorwerpen van *Coenonympha hero* L. gevangen, die hier nog niet was waargenomen. Bij Nijmegen ving spreker twee voorwerpen van *Leptidia sinapis* L.; langs de Waal zag hij de rupsen van *Deilephila euphorbiae* L. De omstreken van Venlo leverden thans niet veel bijzonders op. Bij den terugtocht over de Veluwe werden bij Laag-Soeren verscheidene voorwerpen van *Melanargia galathea* L. aangevonden, waarvan spreker eieren verkreeg, welke sedert uitkwamen, en bij Leuvenum veel exemplaren van *Lycaena alcon* F., terwijl terzelfder plaatse één voorwerp van *Apatura iris* L. gezien werd.

De heer Polak laat rondgaan eene doos, waarin zich een aantal zeldzame Lepidoptera bevinden, in 1902 deels door hem zelf gevonden of gekweekt, deels door hem van anderen verkregen. Behalve deze trekken ook verscheidene fraai opgeblazen rupsen de aandacht. Nog deelt de heer Polak mede, dat hij van *Cerura furcula* Cl. in April exemplaren uit de pop kreeg, dat deze eieren legden, welke in Augustus wederom imagines waren geworden. Indien deze laatste, wat niet onderzocht werd, doch wel waarschijnlijk is, het aanzijn hadden kunnen geven aan eene generatie, die nog voor den winter den poptoestand bereikte, dan zou deze soort inderdaad gebleken zijn, twee generaties per jaar te kunnen voortbrengen.

De heer Mac Gillavry toont eieren van *Macrothylacia rubi* L., waaruit parasitische sluipwespjes te voorschijn kwamen. Hij vestigt er de aandacht op, dat uit vele of alle eieren meerdere sluipwespjes zich ontwikkelden, daar

het aantal dezer diertjes veel grooter is dan dat der vlinder-eieren. Elk ei vertoont evenwel slechts één opening, waardoor de parasieten het hebben verlaten.

De heer Leefmans nam waar, dat de poppen van *Phalera bucephala* L. soms tweemaal overwinteren. Verder vond hij te Bussum op 30 September nog een paar wijfjes van *Phylanthus triangulum* F., den bekenden Bijenwolf, levend in hare nestgangen, wat zeer laat in het jaar is. Op 29 Nov., dus toen het reeds dagen lang hard gevoren had, werden nog levende rupsen van *Pieris brassicae* L. aangetroffen, die, nog steeds naar eene plaats ter verpopping zoekend, langs een hek rondkropen. Een hiervan leverde, na te zijn medegenomen, inderdaad nog eene pop, die evenwel de sprietscheeden niet van de rupsenhuid vermocht los te maken. Voorts spreekt dezelfde spreker nog over de geur, welke de imago van *Trichiosoma tibialis* Steph. afgeeft en hem aan koffiestroop herinnerde. Eindelijk worden nog *Cicindela*-exemplaren van verschillende soorten en vindplaatsen vertoond.

De heer Van Beek laat een paartje van eene zeer fraaie sluipwesp met gevlekte vleugels rondgaan, alsmede eene hem onbekende graafwesp, vrij zeker eene *Salix*-soort.

De heer Zijlstra vertoont takgallen op els, die hij in de bekende werkjes van von Schlechtendal en van Hieronymus (titels zie Ned. Ins. p. 27) niet kon vinden. Daar zij reeds door de bewoners verlaten blijken te zijn, zal in den a. s. zomer nieuw materiaal verzameld dienen te worden. Dezelfde spreker laat eenige fraaie spinnennestjes rondgaan.

De heer Oudemans stelt ter bezichtiging een allermekwaardigst afwijkend voorwerp van *Abraxas grossulariata* L., door hem ontvangen van den heer A. Dulfer te Numansdorp en gevangen 2 Augustus 1902. De binnenrandsheft van den rechterachtvleugel is nl. onder en boven effen zwart, op een paar zeer kleine witte vlekjes na. Overigens is het voorwerp normaal geteekend en gekleurd.

De Levende Dieren der Wereld. Deel I Zoogdieren. Amsterdam, Uitgevers-Maatschappij „Elsevier“.

Wij ontvingen het eerste deel van dit werk ter aankondiging in ons tijdschrift, en wij kunnen het gerust een prachtwerk noemen.

Het te vergelijken met andere uitvoerige en geïllustreerde werken op zoölogisch gebied gaat moeilijk. Brehm en Haake-Kühnert zijn werken van geheel ander slag. Vele van de teekeningen in die boeken zijn kunstwerken van een Specht, een Kühnert, een Mützel of Beckmann; en de text b.v. in Brehm is een compilatie door den man die het boek samenstelde, ontleend aan alle vertrouwde schrijvers, die met name zijn genoemd; ongerekend het werk dat Brehm Peshuel-Loesche en Haake uit eigen ervaring en onderzoek konden geven. De Levende Dieren der Wereld is volgens een ander plan gebouwd. Alle illustraties zijn naar foto's gereproduceerd. Dit procédé belet wel alle eigen gevoelsuiting van een artiest-illustrator, maar in een boek waar het op getrouwe afbeelding in de eerste plaats aankomt, heeft stellig ook het fotografisch procédé groote waarde. En die foto's zijn zoo kwistig uitgedeeld over de bladzijden, n.m. 567 op 384 folio-pagina's, dat het boek een plaatwerk is geworden. Maar dan ook een, dat vooraan staat in dit genre. De dertien gekleurde platen in dit deel kunnen we dan als toegift beschouwen en bij een achtal er van aan de spreuk van het gegeven paard denken.

De foto's evenwel zijn op weinige uitzonderingen na wonderlijk mooi. Voor iemand, die zelf wel eens geprobeerd heeft een levend zoogdier te klieken, dat iets minder mak is dan een hond, kat of paard, is het om versteld van te staan.

Wel zijn lang niet alle 500 en zooveel foto's naar levende dieren genomen; dat zou ook een onredelijke eisch zijn. Vele zijn klaarblijkelijk naar opgezet materiaal gefotoot, en dat zijn wel de minste onder de goede. Vooral als er gepoogd is door het bijpleisteren van een achtergrond er nog iets goeds van te maken.

En van de foto's naar 't leven zijn er verreweg de meeste naar gevangen of getemde dieren genomen. Ook deze laatste zijn er bijzonder goede, om alleen maar de beren van Hagenbeck, de zebra's, de paarden en schapen van de Midlands, de giraffen en de kengeroes te noemen, prachtig zijn de spelende otters, de nijlpaarden en de ploegende kameel.

Dan komen als de meest merkwaardige enkele foto's naar wilde zoogdieren in natuurstaat, wilde neushoorns een leeuw, antilopen e.a. Al is hun aantal in vergelijking met

dat der beide vorige rubrieken zeer klein, alles bijeengenomen, kan met volle recht door den samensteller en de uitgevers beweerd worden, dat in geen enkel boek ter wereld zoovele, zulke mooie en zulke merkwaardige zoogdierfoto's zijn afgedrukt.

Als de vogels, de visschen, de reptielen, de amphibiën en de ongewervelde dieren er even goed afkomen als de zoogdieren, zal dit werk om de illustraties alleen reeds een boek zijn, dat ieder natuurvriend zou begeeren te bezitten.

De text is naar het Engelsch bewerkt door M. Ankersmit, onder toezicht van Dr. J. Büttikofer, directeur der Rotterdamsche diergaarde, en (dat staat niet op den titel) een zoöloog van naam, die herhaalde ontdekkingsreizen deed ook in de tropen, de man van de „Reisebilder“. Wie evengoed Engelsch als Hollandsch kan lezen, raden wij toch aan de Nederlandsche bewerking te koopen. Die is zonder eenigen twijfel, o. a. wat de herkomst van eenige dieren betreft, door Büttikofer's toezicht, beter geworden dan in de oorspronkelijke uitgaaf.

E. Hs.

Photografien van Nederlandsche vogels, hun jongen, eieren en nesten. Acht-en-veertig stereoscoop-platen met begeleidenden text door P. L. Steenhuizen. Vier verschillende series van twaalf platen; prijs f 6,00 per serie, de vier series ineens f 20.—.

In deze en de vorige afleveringen van ons tijdschrift hebben onze lezers reeds het een en ander over deze uitgave onder oogen gehad. Alleen is op de stereoscoop-platen oneindig veel meer en alles veel duidelijker te zien, dan op de reproducties, die wij konden geven, zoodat het bestudeeren van deze platen een hoog genot geeft. Telkens weer ontdek ik er nieuwe dingen op zoowel op vogelkundig als op plantkundig gebied, terwijl de waarheid en natuurlijkheid der voorstelling noodzakelijk een diepen indruk van schoonheid teweegbrengt.

Steenhuizen zelf heeft aan de rugzijde van elke plaat korte aanwijzingen gegeven omtrent de afgebeelde vogels en nesten; ik behoef niet te zeggen dat deze „text“ onberispelijk is.

Voor ieder die van mooie dingen houdt, voor ieder die belang stelt in vogels is deze uitgave van groot gewicht en wel niet het minst voor inrichtingen van lager en middelbaar onderwijs, waar men er prijs op stelt bij het onderwijs in de natuurlijke historie het leven der planten en dieren als hoofdzaak te beschouwen.

Menigeen zal door het zien van deze schoone platen er toe gebracht worden, om te trachten ook buiten de vogels in hun doen en leven te bespieden en het is te hopen dat vele amateur-fotografen Steenhuizen's voorbeeld zullen volgen, zooals ik weet dat sommigen reeds doen.

In ieder geval verwacht ik dat de steun en belangstelling van het publiek den wakkeren praeparateur van Artis zullen aansporen zijn eenmaal begonnen werk voort te zetten, dan komen wij ten slotte in het bezit van een onvergelykelijk schoon plaatwerk over de Nederlandsche vogelfauna.

JAC. P. THIJSSSE.

Joh. A. S. den Helder. Voor zoover uw mossen zonder spoorbepaling te determineren zijn, houd ik N°. 1 voor *Mnium undulatum*, N°. 2 is een *Dicranum* sp., N°. 3 is een *Polytrichum*-soort. H.

P. S. L. v. D. Groningen. Het verschijnsel van het knoppen der bladstengels van een *Cyclamen* vertoont zich toevallig ook bij een plant van een mijner kennissen. De uwe is dus geen unicum. Of het een veel voorkomend geval is, kon ik niet gewaar worden. H.

Aangeboden.

Over te nemen de 7 compl. deelen of jaargangen (de zes eerste, in drie deelen netjes gebonden, met vergulden titel en deel N°. en bandjes) der *L. N.* voor de meest biedende, doch niet minder dan f 20. Te zien en te bevragen bij

A. Mol,

Amsterdamsche straatweg 191^B, te Utrecht,

Ruilen van levende planten.

Gevraagd: Levende, minder algemeen voorkomende planten uit verschillende streken des lands of zijne omgeving, in ruil tegen eveneens levende uit de omgeving van Enschedé, waaronder verscheidene zeldzame en merkwaardige.

M. J. BLIJDENSTEIN,
Gronausche Weg 112.

Enschede.